

SAHİBİ :

TÜRKİYE İSLÂM ENSTİTÜLERİ
TALEBE FEDERASYONU ADINA
GENEL BAŞKAN

Cahid BALTACI

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ :

**A. Vehbi
VAKKASOĞLU**

İDARE MÜDÜRÜ :

İSMAİL L. ÇAKAN

BU SAYIDA

SELÂM	İSLÂM MEDENİYETİ
MÜSTEŞRİKLER VE İSLÂM	Dr. İrfan ABDÜLHAMİD Terc: Avni İLHAN
MÂLÂYÂNÎ	Ali ÖZEK
VAHDÂNİYET	Mustafa VARLI
AHMED B. EBÎ'L HAVÂRÎ	Dr. A. Subhi FURAT
KANUNLAR KARŞISINDA TOPRAK DAVASININ MANASI	Prof. Dr. Şakir BERKİ
YOL, BU GERÇEK YOL OLMALIDIR (Şiir)	İsmail BAYRAM
İSLÂM HUKUKU KÜRSÜSÜ. İHDÂSİ ZARÛRÎDİR	Bekir YÜCEL
MEHMED ÂKİF'İN SAFAHAT'DA BULUNMAYAN BİR ŞİİRİ ÜZERİNE	Sabit AYASBEYOĞLU
NİSAN YAĞMURU	İsmail L. ÇAKAN
MİMAR SİNAN	Hasan ÖZÖNDER
MERHUM ABDULLAH ŞKALYİÇ	Prof. H. Ömer MUŞİC
BAŞGİL	Fehmi KORU
İSLÂM DÜŞÜNCESİNE DAİR KOMÜNİST CEMİYETLERDE DİN HAYATI	Arif ERKAN Muhsin ABDÜLHAMİD Terc: Tayyar ALTIKULAC
BİR SABAH (Şiir)	Rekin ERTEM
DEVİR-İ SÜLEYMAN	Hilmi KURTULUŞ
GAZETELERDE MUSİKÎ MÜSÂBAKALARI	Dr. Cahid ÖNEY
ANNE (Şiir)	O. Selim DİNÇSOY
SUALLERE CEVAPLAR	Gazi MERT
MUHYİDDİN İBNÜ'L ARÂBÎ	İ. Samahaddin CEM
HABERLER	İSLÂM MEDENİYETİ

İDAREHANE

Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Merkezi
Nuruosmaniye Caddesi No: 82/1
Tel. : 22 46 02

CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Haberleşme Ve Havale Adresi :
İSLÂM MEDENİYETİ, P.K.: 1315

S İ R K E C İ

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara : T.İ.H.O.M.C.F. Genel Başkanı: **Mehmet KARAMAN**
Kayseri: T.İ.E.T.F. İkinci Başkanı : **İ. N. NURSAÇAN**
Konya : T.İ.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Başk. : **Ahmet FİDAN**
İzmir : T.İ.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Başk. : **Orhan ÇETİN**
Dış Münasebetler : **Mahmut ÖZTÜRK**

TEKNİK KADRO

Sekreter : **Erdoğan ATAK** Ressam : **Gürbüz AZAK**
Dizgi ve Baskı : AHMET SAİT MATBAASI — İSTANBUL
Yıl : 1. Sayı : 9
Basıldığı Tarih : 17 Nisan 1968

ABONE

Yıllık : 12 sayı, 30. TL.

Altı Aylık : 6 sayı, 15. TL.

Öğrencilere % 20 Tenzilât yapılır.
Yabancı Memleketlere İki katı.

Bir sayısı : 250 Kuruş.

İLÂN TARİFESİ

Dış Kap.: 2 renk 2.500 TL.
Tek renk 2.000 TL.

İç Kapak: 2 renk 1.500 TL.
Tek renk 1.000 TL.

Renkli ilân sahifesi :

Tamamı : 1.200 TL.

1/2 : 750 TL.

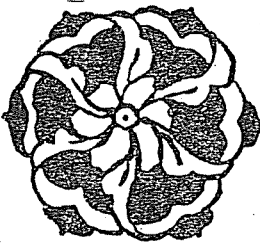
1/4 : 400 TL.

1/8 : 250 TL.

Mecmuamızdaki yazılar me'haz gösterilmeden alınamaz.
Gönderilen yazılar basılsın basılmasın iade edilmez.

Biyografi

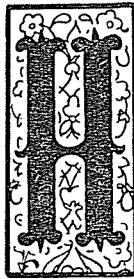
Hasan ÖZÖNDER
(Konya İ. H. Ok.
Meslek Dersleri
Öğretmeni)

Vefatının 380. ci
Yıldönümünü Münâsebetiyle

MİMAR SİNAN

«1490 - 1588»

AZRET-İ Peygamberimiz (S.A.), bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyururlar : «Bir insanın ölümüyle ameli kesilir (defter-i a'mâli kapanır); ancak şunlar müstesnâ :

- Sağlığında, sadaka-i câriye yapanlar,
- Yahut, faydalanılan bir ilim bırakanlar,
- Veyahutta, arkasından dua edecek sâlih bir evlâd bırakanlar.

Hayatını bu üç ölçüden birine olsun sokabilenlerin, vefatlarından sonra da, işlerinin yazıldığı defter kapanmıyor; bırakmış olduğu eserlerden gelen hayr, sevap sahifesine yazılıyor.

Bir ömür boyu göz ve gönül nuru vererek meydana getirdiği ve bizi bize; bizi, tarih ve ecdadımıza bağlayıp-perçinliyen nadi-de eserleriyle, bu Hadis-i Şerif'in feyzinden el ve eteğini bol bol doldurup taşırın bahtiyarlardan birisi de, büyük mi'mar, SİNAN'dır.

MÜSTESHİK M. Brovn'un : «Dünya'da, onun kadar çok eser bırakan san'atkâr pek azdır.» dediği daahî mi'marımız Koca Sinan bin Abd'ül-Mennân, (29 Mayıs 1490) senesi Cumartesi günü, Kayseri'nin Ağırnas köyünde dünyaya gelmiştir. Yavuz Sultan Selim'in cülûsunda devşirme usûlünün Anadolu'ya teşmili üzerine, 1512 senesinde 22 yaşındayken, aile ocağından alınıp, İstanbul'a sevk edilmiştir.

Acemi oğlanlık devrini bilhassa inşaat işlerinde geçirdikten sonra Yeniçeriliğe geçen Sinan Ağa, bu günlerini şöyle anlatır :

«Kendimi, elimden düşmeyen pergele benzetirdim. Pergel nasıl bir ayağı ile bir noktaya saplanır ve öbür ayağı ile etrafta gezip dolaşır, ben de dülgerlik mesleğime can ve gönülden sarılıp yükseleyim, hem de fırsat düşsün, dünyayı gezip göreyim, derdim.»

Özlediği fırsat çıkmakta gecikmedi; hem de birkaç kere... Askerliği sırasında katıldığı seferlerden istifade ederek, Tebriz, Kahire, Bağdat ve Budin gibi büyük merkezleri, mi'mârî bakımdan tetkike imkân bulmuştur. Şâir Mustafa Sâî Çelebi, Mi'mar Sinan'ın ma'nevî oğlu olup, büyük sanatkârın ağzından (Tezkiret'ül-Bünyan) adında muhtasar bir hal tercümesi yazmıştır. Bu eser, Sinan'ın hayatı hakkında tek bilgi kaynağı olarak kabul edilmektedir. Şâir Mustafa Sâî Çelebi, babalığının bu hayat devresini, onun ağzından şöyle anlatır :

İrüp ahdi Süleymanı zamânın
Açıldı bahtı mür-ı nâtevânın
Anın devrinde ittim nice hizmet
Nazar kıldı bana âyân-ı devlet
Olup Yeniçeri çektim cefayı
Piyâde eyledim nice cefayı
Yolumla, san'atımla, hizmetimle
Dahi akran içinde gayretimle
Vuruştum tâ ki tiffiyet çağından
Yetiştim Hacı Bektaş Ocağından
Rodos ile Belgrad'a azîmet
İdip geldik yine sağ u selâmet

Murat idindim tâ ki olam mi'mâr
Kemâliyle koyayım âlemde âsâr
Dir idim ki müyesser eyliye Hak
Bana bir âli beytullah yapmak
Şükr-ü minnet Hüda-yı Mennân'a
Ki kulun mazhar itti ihsâna.

BİR ömür boyu yaptığı çalışmalarında, sadece Allah'ın Rızasını tahsili gaye edinen Koca Mimar, bu aşk, gayret ve himmetle birçok eserler meydana getirmiştir. Tezkiret'ül-Bünyan'daki kendisinin hazırladığı listeye göre eserleri şöyle sıralanabilir : (81 cami, 50 mescid, 55 medrese, 7 Dâr'ul-Kurrâ, 19 türbe, 14 imâret, 3 Dâr'üş-Şifâ, 7 su kemeri ve bendi, 16 kervansaray, 33 saray, 6 mahzen, 32 hamam).. Bunlardan başka birçok sebil vesaire gibi muhtelif eserleri de vardır.

Koca Sinan'ın, bilhassa Şehzâde, Süleymaniyye ve Sultanselim gibi büyük eserleri, onun başkanlığı altında çalışan birçok Türk Mi'marlarıyla, çinicilik, camcılık, dökmecilik ve oymacılık üstadlarının, Osmanlı-Türk kültürü içindeki müşterek eserleri mahiyetindedir. Bütün bu eserlerde Müslüman-Türk ruhunun yapıcı, bulucu, ihya edici, renk verici dinamik ve engin ruhunun özellikleri, çizgi çizgi, renk renk, kalem kalem kendini gösterir. Bütün bu ana hatlarıyla, onlar, ihlâsın, zevkin, neş'enin, sevgi ve muhabbetin, kadir-şinashğın, vefanın mücesssem birer örneği; mânâya dayanıp, ona gönül vermenin neticesiyle meydana getirilen aşk ve güzellik meşheridirdir.

Herbirisi birer tarihi senedimiz olan bu eserlere, bu hasmeti kazandıran, onlardaki nakışları böyle kıvrım kıvrım, kıvrak kıvrak çiz-

zip işliyen; şu taş ve mermerleri böyle hamur gibi yağuran bilekteki imanın, kalbdeki aşk ve vecdin, niyetteki ihlâsın sır perdesini bize aralayan, göz ve gönülleri tutuşturan bir tabloyu burada çizmeden geçemeyeceğim :

Selimiyenin, o ölümsüz beytullah duvarlarının yükselip, kubbesinin kavuşturulmağa başlandığı günler... Pek çok usta, yüzlerce amele harıl harıl çalışmakta. Yalnız işçilerden biri, sırladığı bir taşı 2000 metreyi aşan uzun iskelede birçok defa getirip götürür. Mimarbaşı Koca Sinan bunun farkına varmış olacak ki sorar: «Neden o taşı indirmeden getirip-götürüyorsun?» Cevap veren amele :

«İhtilâm olduğunu, fakir bulunduğundan hamama da gidemediğini, ayrıca da soğuktan yıkanmak imkânını bulamadığını» söyler. Fakat, ekmek parası için mutlaka çalışmak mecburiyetinde olup, yalnız bu mubarek, bu ulu mabede, bu haliyle taş koymaya vicdanının razı olmadığını, imanının izin vermediğini, onun için bu taşı getirip-götürürken hiç indirmedeğini de sözlerine ekler.

Bu hazin manzarayı, bu katksız aşkı, halis imanı dinliyen, Koca Mimar, inşaatı durdurup hemen bir hamam yapılmasını emreder ve yaptırır. Bu hamamın duvar iskeleti, Camiin bahçesinde harap bir vaziyette hâlâ mevcuttur.

Bundan sonra bütün işçiler her gün bu hamamda her sabah yıkanır, namazını kılıp yemekten sonra işe başlamış.

Bu iman ve mânâ harcıyla yükselen, yapılan ulu mabedin, bizi, serhadlar şehri Edirne-mizi kaybetmekten koruyan tarihi bir şahadetini de buraya perçinleyiverelim :

Lozan'da, bizden Edirne-mizi istiyen düşmana, yine bir düşmanımız: «O olamaz, alamazsınız. Zira orada Türklerin dört minareli bir tapu senedi var.» demiştir.

Mimar Sinan'ın taş ve mermerde dile gelen aşk vecdinin bir ifadesi olan şu sözler de, yine bu ulu mabedin yapıldığı günlere rastlar :

«Ayasofya gibi bir kubbe Devlet-i İslâmiyede bina olunmamıştır, deydü yabancılardan mi-mar geçinmeleri, Müslümanlara üstünlüğümüz vardır, dedikleri kalbimde yer ettiğinden, Sultan Selim Camiinde izhar-ı kudret edip, Ayasofya kubbesinden altı zirâ kaddin, dört zirâ da derinliğin ziyade eyledim.»

Bu aşk, iman ve mânâdan uzak ve habersiz olanlara parmak ısırarak Selimiyedeki ilâhî sır, bu lâhûtî tüllerle gizlenmekte ve güzelleşmektedir.

SÖZ buraya gelmişken hiç Âkif susar mı, susabilir mi? İşte haykırıyor :

Dur da Ma'bûd'una yükselmek için ilme basan
Ma'bedin hâlini gör, işte serâpâ iman...
Yüce dağlar gibi âfaka düşerken sa'ye,
O, bekadan daha câzip kesilen âbideye
Bir nazar, zevk-i bediini yeter tatmine...
Durma öyleyse urûc et, o ziyâ âlemine
O ziyâ âlemi bilmez ki karanlık ne demek;
O semâvî yuva kirlenmedi, kirlenmeyecek!
Onu ilâ eden etmiş ebediyyen ilâ...
Etse dünyaları tûfân gibi levs istilâ.

Hayatını, Vatan, Millet, Din ve Mukaddesat yoluna vakfeden dev şahsiyetleri dile getiren kelâm erleri, Koca Sinan'ı da, mısra mısra, beyit beyit işlemişlerdir. Onun bizlere hediye etmiş olduğu gök kubbeleri, sema erkânına uzanan füze tavrılı minareli eserlerinin ruhlarda yaptığı yankılarla titreşen duygular, onu dile getirebilmenin, onu mısralarda canlandırabilmenin, onu kıt'alara sığdırabilmenin çabası, gayreti ve heyecanı içerisinde çırpınmışlardır. Bakınız Yahya Kemal'de bu duygular nasıl mısralaşıyor :

Bir neferdir bu zafer ma'bedinin mi'marı
Bir nefer miydi? Derin gözleri yaşlarla dolu,
Yüzü, dünyada yiğit yüzlerinin en güzeli
Çok büyük bir işi görmekle yorulmuş belli;
Hem büyük yurdu kuran, hem koruyan
kudretimiz;
Her zaman varlığımız, hem kanımız, hem
etimiz,
Vatanın hem yaşayan vârisi, hem sâhibi o,
Görünür halka bu günlerde teselli gibi o.
Hem bu toprakta bu gün, bizde kalan her
verde,
Hem de çoktan beri kaybettiğimiz yerlerde.

Bu duygular, Arif Nihad Asya'da şu mısralarıyla mâkes bulur :

S İ N A N

Dağ parçası kubbeler ufaktan, iriden..
Gel, haşmeti gör yandan, ilerden, geriden.
Bir mu'cize devrinde Sinan, Erciyes'i
İstanbul'a dikmiş getirip Kayseri'den.

✽

DEV Mimarımız, 8/9 Nisan 1588 yılında, pergel, cetvel ve şakulundan ayrılıp hayata gözlerini kapamıştır. Sağlığında iki defa evlenmişse de çocuğu olmamıştır. Gece gündüz sofrasında 20-40 misafir bulunduğu ve bilhassa eli çok açık olduğu için, vefat ettiği zaman borcu olmamakla beraber, parası da olmadığı tesbit edilmiştir. Dünyaya ağırlığını koymanın ve fakat ölmeden önce ölebilmenin en güzel, en nâzik, en temiz ve en hâlis bir örneği... Varlık içerisinde yokluğun; yokluk içerisinde varlığın, işte müşahhas bir misali...

Şu mes'ûd netice gösteriyor ki, o cennet vatanımıza hediye ettiği nâdide eserlerin mi'marı olmakla kalmamış, kendi ruh âleminin de usta ve ehil bir mi'marı olmayı da başarabilme sırrına ermıştır.

O, Süleymaniyelerin, Selimiyelefin kubbesiyle beraber, cennetteki köşkünün de kubbesini çatıyordu. Çünkü, bir Hadis-i Şeriflerinde Hz. Peygamberimiz (S.A.): «Kim Allah için bir mes-cid yaparsa; Allah da ona, cennette bir köşk yapar.» buyurmuşlardır. Türbesi, kendisine en fazla lâyık olan yerde, «elyevm hayret-efza-yı ukûl olan» kendi eseri Süleymaniye Camii külliyesinin bir köşesinde dir. Daha sağlığında iken kendisinin yaptığı bu türbe, taş sütunlu, küçücük bir açık türbedir. Mermer sandukasının baş taşında bir haseki kavuğu vardır. Türbesinin sokağa bakan duvar penceresi üstündeki kitabesi, ma-

Ey iden bir iki gün dünya sarayında mekân
Cây-ı âsâyiş değildir âdeme, mülk-i cihan
Han Süleymanın olup mi'marı bu merd-i güzün
Yaptı bir câmi verir Firdevs-i a'lâdan nişan
Emr-i Şâhiyle kulup su yollarına ihtimam
Hidr olup âb-ı hayatı âleme kıldı revan
Çekmece cisrine bir tâk-ı muallâ çekti kim
Aynıdır âyine-i devranda şekli-ı kehkeşân
Kıldı dörtyüzden ziyâde mescid-i âli binâ
Yaptı seksen yerde câmi bu aziz-i kârdan
Yüzden artık ömür sürdü âkıbet kıldı vefat
Yattığı yeri Hüdâ kılın anın bağ-ı cinân
Rihletinin Sâi-i dâi dedi tarihini:

(Geçti bu demde cihandan pîr-i mimâran Sinan)

Ruhu için ihsan ide fatiha pîr u civân.

Sinan, İstanbul'da Ağakapısı yakınında kendi namına bir cami, mektep ve sebil yaptırmıştır. Kendi adıyla anılan bir de mahalle vardır.

✽

SAN'AT dehası önünde bütün dünyanın dize geldiği dev mimarımızı bu yılki vefat yıldönümünde hatırlama kadirşinashlığını gösterecek gazete, dergi ve derneklerin adedi, bir elin parmaklarının adedini acaba geçecek mi? Aziz ve necip Milletimizin bağrından çıkardığı asil vatan evlâtları için yapılan anma gün ve geceleri, tarihimize şeref veren birer kültürel hâdisedirler. Çünkü bu anışlar, onların şahsında Müslüman Türk'ün hayat fışkıran yapıcı dehasını tebcil etmenin canlı örnekleridirler.

Unutmuyalım ki, büyüklerine hürmet etmeyen milletler, büyük insan yetiştiremezler. Yapmak zor; yıkmak kolaydır. Zaten Âkif, bunun için haykırıyor mu? :

Yıkmak insanlara yapmak gibi kıymet mi verir?

Onu en çulpa herifler de, emin ol, becerir.
Sâde sen gösteriver: «İşte budur kubbe!» diye;
İki ırgatla iner şimdi Süleymaniye.
Ama gel kaldıralım dendi mi, heyhat, o zaman,
Bir SÜLEYMAN daha lâzım yeniden, bir de SİNAN.

Cenab-ı Hak, bu necip Millet'in âsil evlâdlarını, madde ve mânâ mimarlarından mahrum etmesin; Çünkü, varlığımız, onların varlıklarıyla kaimdir.

Mimarbaşı Koca Sinan'ı, vefatının (380) ci yıldönümünde bu satırlarımızla da anarken, aziz ruhuna fatihalar sunarız.

Geçti bu demde cihandan pîr-i mimâran Sinan
Ruhu için ihsân ide fatiha pîr u civân.

ME'HAZLAR :

- 1 — İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi — İ. H. Danişmend, C: 3, Sf: 106-108.
- 2 — Selâmet Mec., Sayı: 13.
- 3 — Tarihten Sesler Mec. Sayı: 5.
- 4 — Kamus'ul-A'lâm, C: 4, Sf: 2634.
- 5 — Hürriyet Gazt. 9 Nisan 1965, Koca Sinan 377 yıl önce bu gün ölmüştü, Eşref Şefik.
- 6 — Sabah Gazt. 9.4.1966 Mimarbaşı Koca Sinan, Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver.
- 7 — Edirne Medeniyetimiz ve Tezyinî Misâller, Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver.
- 8 — Mimar Sinan, R. Ekrem Koçu, Tercüman